

Folketingsvalg i krisens tegn

Rune Stubager, Kasper Møller Hansen & Jørgen Goul Andersen, 2013

Krisevalg – Økonomien og folketingsvalget 2011

Djøf Forlag, København

214 sider, 360 kr.

Det giver unægtelig god mening at kalde en bog om folketingsvalget 2011 for *Krisevalg*. Vælgerne vurderede den økonomiske situation historisk dårligt, og alle partier var enige om, at Danmark stod midt i den værste økonomiske krise i nyere tid. Hvor de forudgående valg i det nye årtusinde havde været domineret af værdipolitiske spørgsmål og velfærds populære valgløfter, var scenen en helt anden for folketingsvalget i efteråret 2011. Med andre ord: Det altoverskyggende tema for valget var den økonomiske krise.

Har man blot den mindste interesse for folketingsvalg i almindelighed eller folketingsvalget i 2011 i særdeleshed, er *Krisevalg*, skrevet af Rune Stubager (AU), Kasper Møller Hansen (KU) og Jørgen Goul Andersen (AAU), en bog man bør læse. Overordnet formår bogen at levere et selvstændigt bidrag til den danske valgforskningslitteratur, der ikke alene beskriver vælgernes holdninger under 2011-valget, men også sammenligner med tidligere valg og dokumenterer, hvad der var særegent ved valget i 2011.

Krisevalg bygger på den 16. valgundersøgelse i Det Danske Valgprojekt, der er blevet gennemført siden folketingsvalget 1971. Datamaterialet er omfattende og det bedste udgangspunkt for at studere folketingsvalget 2011. Modsat publikationerne i kølvandet på tidligere valgundersøgelser udmærker *Krisevalg* sig ved at have ét gennemgående tema. Det tematiske fokus skærper ikke alene kontinuiteten i bogen og sammenhængen mellem de respektive kapitler, men faciliterer også en faglig fordybelse, som alt andet lige er begrænset i bøger, hvor emnefeltet er mere pluralistisk.

Bogens struktur er som følger. Kapitel 1 sætter rammen for folketingsvalget 2011 og introducerer de relevante aspekter i henhold til at studere valget, herunder blandt andet mediernes dagsorden. Kapitel 2 kigger nærmere på den økonomiske udvikling med fokus på vækst, ledighed, prisudviklingen på ejerboliger, privatøkonomien m.v. i årene op til valget. De efterfølgende kapitler undersøger sammenhængen mellem sociale baggrundsvariable og partivalg (kapitel 3), hvad der kan forklare vælgernes holdninger til økonomisk omfordeling (kapitel 4), hvilken betydning økonomien havde for partivalget (kapitel 5), vælgernes krisebevidsthed (kapitel 6) og holdningerne til forskellige politiske spørgsmål, herunder blandt andet efterlønnen og betalingsringen (kapitel 7). Afslutningsvis bliver der i kapitel 8 lavet en samlet model for vælgernes partivalg.

Overordnet viser *Krisevalg*, at sociodemografiske faktorer stadig har relevans, når vi skal forklare hvor vælgerne placerer deres kryds. Omvendt viser bogen også, at økonomien ikke spillede en så stor rolle, som man måske umiddelbart kunne tro med baggrund i traditionelle teorier om økonomisk stemmeadfærd. Forfatterne

kommer selv med plausible bud på en forklaring af dette, herunder krisens karakter, partisystemets indretning samt manglende viden blandt vælgerne omkring faktiske økonomiske forhold. Den dårlige økonomis manglende betydning ved folketingsvalget 2011 harmonerer med lignende resultater fra udlandet, hvor eksempelvis Anderson og Hecht (2012) har vist, at de tyske vælgere ikke straffede regeringen for den dårlige økonomi ved forbundsvalget i 2009.

Der er ingenlunde tale om en typisk fagfællebedømt akademisk publikation, da bogen har en ambition om at nå et bredere publikum end blot typiske læsere af videnskabelige analyser. Det fungerer helt efter hensigten, og kompliceret stof bliver formidlet i et sprog, der ikke fordrer videre statistiske færdigheder eller forudgående kendskab til den internationale valglitteratur. Der gives pædagogiske introduktioner til forskellige teorier, og man bliver taget i hånden og præsenteret for resultaterne i form af sandsynligheder i stedet for tabeller fyldt med logistiske regressionskoefficienter. En sidegevinst ved dette er, at forskerne formår at diskutere resultaterne substantielt, og ikke slutter ved opnåelsen af statistisk signifikans.

Ingen analyser er dog bedre end det datamateriale, de bygger på. En af valgundersøgelsens store forcer, som nærværende bog udnytter til fulde, er tilstedeværelsen af tidligere undersøgelser, der har stillet de samme spørgsmål. Bogen dokumenterer således, hvordan danskernes holdninger har rykket sig over tid, og specielt i relation til forrige valg diskuterer forfatterne krisens implikationer for vælgernes holdninger. Omvendt er og bliver der tale om tværnsnitsdata, hvilket sætter begrænsninger i forhold til at kunne udtale sig kausalt, med mindre man som eksempelvis Slothuus (2010) anvender valgundersøgelsesdata i forbindelse med et design, der muliggør kausalitetsbetragtninger.

Det er hér vi finder bogens største svaghed, nemlig de betragtninger der gøres i henhold til de kausale sammenhænge mellem forskellige variable, der strengt taget ikke er andet end korrelationer. Tre forhold fortjener i denne sammenhæng nærmere opmærksomhed.

For det første anvendes der unødvendigt meget plads på at undersøge bivariate sammenhænge mellem forskellige variable. Sådanne korrelationer omtales som »de direkte sammenhænge«. Bivariate analyser kan sagtens være relevante, men de fremstår overflødige i denne sammenhæng, da de introduceres sideløbende med teoretiske forklaringer for efterfølgende at blive kritiseret for potentielle spuriøsitetsproblemer. Eksempelvis konkluderes der, at der er en sammenhæng mellem klasse og partivalg i den bivariate analyse, men efterfølgende at klasse ikke har den store betydning, når der kontrolleres for andre forhold. Det fremstår uklart, hvilken betydning man skal tillægge disse bivariate analyser, hvis det kan være udeladte variable, der forklarer sammenhængene. Her kunne kapitlerne alternativt tage afsæt i de multivariate analyser og en mere dybdegående diskussion af teoriernes forklaringskraft og relevans.

For det andet er det begrænset i hvilket omfang, datamaterialet kan bruges til at undersøge nogle af teoriene. Et eksempel er testen af yder/nyder-hypotesen, der introduceres i kapitel 4: »Ideen er her den, at yderne stil-

ler sig mere skeptiske end nyderne over for økonomisk omfordeling og lighed, idet de har mest at tabe, mens nyderne omvendt vil ønske sig mere af begge dele for at kunne sikre en fortsat strøm af velfærdstilbud« (s. 96). Dette undersøges udelukkende med generationstilhørsforhold som forklarende variabel, hvor unge og ældre antages at nyde mere end 68'er-generationen. Problemet er her, at skellet mellem ydere og nydere går på tværs af generationer i forhold til eksempelvis beskæftigelsesstatus, der er relevant i denne sammenhæng (Margalit, 2013).

Et tilsvarende eksempel er kapitel 5's gennemgang af, hvilken rolle økonomien havde for stemmeadfærden. En lang række af studier har vist, hvordan der er væsentlige endogenitetsproblemer forbundet med vælgerens subjektive opfattelse af økonomien og deres stemmeadfærd, herunder blandt andre Enns et al. (2012), Evans og Andersen (2006), Evans og Pickup (2010) og Gerber og Huber (2010). Da valgundersøgelsen ligeledes er foretaget efter valget, giver det lidet mening at undersøge effekten af vælgernes sociotropiske prospektive vurdering af økonomien på partivalg. Dette bemærkes da også flere steder i bogen, men det kunne med rette være udgangspunktet for en diskussion af prospektive vurderinger i stedet for sidebemærkninger i analyser, der undersøger effekten af denne slags vurderinger på partivalg. Det er ikke den store overraskelse, at vælgere, der stemte på de vindende partier, ser mere optimistisk på samfundsøkonomiens i fremtiden, end vælgere, der stemte på de tabende partier. Der gives ligeledes forklaringer på, hvorfor der "kan være grund til at forvente, at prospektive vurderinger af økonomien havde relativt større betydning end normalt ved 2011-valget" (s. 37), men det er ikke noget, der bliver undersøgt nærmere i bogen, til trods for at det kunne undersøges med data fra de foregående valgundersøgelser.

For det tredje er det begrænset i hvilket omfang bogens teoretiske ramme, den såkaldte kausalitetstragt, tjener det ønskede formål. Kausalitetstragtmodellen anvendes ud fra det ræsonnement, at bestemte variable, som eksempelvis køn og alder, ligger forud for politiske holdninger. Dette giver rigtig god mening, men jo længere ned man kommer i kausalitetstragten (og jo mere interessant det bliver), desto mindre mening giver ræsonnementet, blandt andet på grund af ovenstående endogenitetsproblemer. Ligeledes har Slothuus et al. (2012) vist i en dansk kontekst, at vælgerens partivalg kan påvirke deres politiske holdninger. Socialdemokratiske vælgere kan med andre ord være tilhængere af efterlønnen fordi de er S-vælgere, snarere end at stemme på Socialdemokraterne fordi de vil bevare efterlønnen.

Kausalitetstragten kan uden vanskeligheder anvendes som et heuristisk værktøj til at fokusere på et bestemt fænomen, men i bogen argumenteres der for, at den bidrager til at reducere potentielle endogenitetsproblemer: "Vi tager således højde for endogenitetsproblemet både i de analysespørgsmål, der rejses, og ved at tilføje de forklarende variable blok for blok for på den måde løbende at vurdere modellens udvikling" (s. 191). Med sådan et udgangspunkt for analyserne er det begrænset, hvor meget bogen formår at diskutere den kompleksitet, der er forbundet med at undersøge blandt andet økonomiens betydning for vælgeradfærden.

Derfor fremstår bogens afsluttende kapitel, der opstiller en samlet model for vælgernes partivalg, som det svageste. Her foretages en række multinominale logistiske regressioner, der til sidst har over tredive forklarende variable og omkring to tredjedele af de oprindelige respondenter. Komplexiteten i kapitlet er ganske stor, og det harmonerer ikke med resten af bogens struktur. Det kan derfor diskuteres hvorvidt det afsluttende kapitel reelt bidrager til oplysning eller forvirring på et højere niveau.

Disse indvendinger ændrer dog ikke helhedsindtrykket af en vellykket og læsværdig bog. *Krisevalg* indfrier til fulde de forventninger, man må have til en bog, der skal gøre alle samfundsinteresserede klogere på danske folketingsvalg. Bidraget er mestendels empirisk, hvorfor bogen i høj grad appellerer til målgruppen, forstået som en bredere kreds af politisk interesserede end dem, der normalt fordyber sig i videnskabelige analyser. Forfatterne skal derfor have ros for et værk, der introducerer interesserede læsere til valgforskningens vidunderlige verden. *Krisevalg* er den første bog i en ny bogserie under temaet ”studier i dansk politik”. Vi kan roligt glæde os til de kommende publikationer i denne serie, hvis de lever op til samme standard som *Krisevalg*.

Erik Gahner Larsen

Ph.d.-studerende ved Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet.